

Blažek, Václav

Některá pojmenování vozu v indoevropských jazycích a jejich difúze v jazycích Eurasie

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1986, vol. 35, iss. A34, pp. [27]-32

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100474>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VÁCLAV BLAŽEK

NĚKTERÁ POJMENOVÁNÍ VOZU V INDOEVROPSKÝCH JAZYCÍCH A JEJICH DIFÚZE V JAZYCÍCH EURASIE

Velkolepá expanze indoevropských plemen do nesmírných prostorů eurasijských stepí a dalších oblastí, jako je Balkán, severní Kavkaz, Střední Asie, Írán, Indie a Turkeistán, úzce souvisí s rozšířením kolového transportu a domestikovaného koně (srov. Gamkrelidze, Ivanov, 1972, s. 20–21; 1980, s. 10, 1981, s. 24; Ivanov, 1973, s. 65; 1980, s. 112–117; Kuz'mina, 1981, s. 110–112). Terminologie spojená s chovem koní a vozovou technikou pronikla i do řady jazyků dalších národů a etnik sousedících v různých dobách s Indoevropany. Studium odrazu této difúze ve slovní zásobě několika jazykových rodin severní Eurasie se zabývá tento článek.

V indoevropských jazycích najdeme více termínů s významem „vůz“. Vesměs jsou odvozeny od elementárních sloves pohybu.

1. **k^wel-* „pohybovat se, otáčet se“

Stind. *čarati* „pohybuje se, pase skot, toulá se“, avest. *čaraiti* „pohybuje se, chodí, je, stane se“, *čarāna-* „úhor“, pehleví *vi-čār-* „přebývat“, *čarāG* „pastviště“, pers. *čaridan* „pást“, *čalidan* „jít“, afghán. *carēdal* „pást“, beludž. *čarag* „toulat se, pást skot“, kurd. *čarin* „pást“, osetin. *cæryn/cærun* „žít“ (iránského původu je také arm. *č'arak'* „pastviště“) // řec. *pelō* „pohybují se, stávám se“ atd., *palomai* „nacházím se v pohybu“, krét. *telomai* id., *telos* „konec“ (*„obrat“), *polos* „osa“ apod. mykén. *qe-ro-me-no* = „pelomenos“ // albán. *sjel(l)* „otočím“ // lat. *colō* „žiji“, *colus* „přeslice, kolovrat“, *in-quinus* „přistěhovalec“, ? *collum* „krk, šíje“ (**k^wolso-*) // srov. stir. *coll* „hlava“ // gót. *hals* „krk, šíje“ // litev. *kelys* „koleno“, slov. *kolěno*.

Význam „kruh“, „kolo“ nebo „vůz“ najdeme např. ve stind. *divā-karā-* „slunce“ (*„kruh dne“), dále ve staré, snad ještě indoiránské výpůjčce do ugrofinských jazyků: eston. *sor'*, *tsor'* „kruh, obvod“ // komi zyrj. *čōrs* „vřetenno, osa“, udmurt. *čers* id. // ? maďar. *csürni* „točit, motat, plést“ (**čor3-*), viz Lytkin, Guljajev, 1970, s. 311.

Stir. *cul* „vůz“ // stisl. *hvel* „kolo“ // stprus. *kelan* „kolo“, lotyš. *du-celis*, *di-celes* „dvoukolový vůz“, srov. livon. *vi-cele* (**dwi-*) id. (kurš.); stsl. *kolo*, gen. *koles* „kolo“, strus. *kola* „vůz“. Problematické je luvij. *kaluti-* = *chet. irha-* „řada, kruh, společnost“.

Význam „kolo“, „vůz“ je nejběžnější u reduplikované podoby **k^wek^wlo-*, srov. stind. *čakra-* „kruh, kolo“, avest. *čaxra-*, sogd. *čGrh, črG* (**čaxr, *čarx*), pers. *čarx*, beludž. *čark*, afghán. *carx*, oset. *calx*. Íránského původu je také sturk. *čakar* ~ *čykyr* id. (Muratov, 1972, s. 349–350) // řec. *kuklos* „kruh, kolo“ // stisl. *hjol*, stangl. *hweohl, hweowol*, kent. *hweoʒul*, angl. *wheel* „kolo, kruh“ // tochar. A *kukäl* „vůz“, B *kokale* id. < pratochar. **kwäkule-* (Normier, 1980, s. 263).

Mimo tento okruh významů u reduplikované varianty nacházíme ještě chet. *kukkula-* „nádoba“ (Ševoroškin, 1968, s. 467) // fryžskou glosu u Hesychia *kiklētēn arktion to astron* (Neroznak, 1978, s. 147), vlastně obdobu označení souhvězdí „Velký vůz“, srov. např. akkad. *eriqqu* „čtyřkolový nákladní vůz“ a současně „Velký vůz“ jako souhvězdí – zvuková podoba s řeckým (*arktos*) resp. indickým (**řksa-*) označením medvěda mohla způsobit záměnu zcela evidentního „Velkého vozu“ za nepochopitelnou „Velkou medvědici“ (Schrader, Nehring, 1929, s. 481–482), // ? litev. *kāklas*, lotyš. *kakls* „krk, šíje“, srov. lat. *collum* apod. (Schrader, Nehring, 1929, s. 210, Boisacq, 1916, s. 764, Pokorný, 1959, s. 639–640; Abajev, 1958, s. 287, 303; Toporov, 1980, s. 305 až 307).

Reduplikovaná varianta proniká snad tocharským prostřednictvím i do staré čínštiny, srov. čín. *kuo-lo* < **kwāk-lak* < **kwāk-glak* či *k'uo-lo* < **k'wāk-lak* < **k'wāk-glak* „pás, opasek“ (Karlgren, 1940, 774g, 766q, Maenchen – Helfen, 1945, s. 256–260). Podobný sémantický vývoj předpokládá Illič – Svityč (1971, s. 326–327, č. 202) i v uralštině, srov. fin. *koljat* (plurál) „zlatý nebo stříbrný náhrdelník“, livon. *kōl* „obruha“ (SKES, 1958, s. 210), srov. ještě selkup. *kol'a* „kruh, obruč“, *kol'a* – „zakroužit“.

Nepochybně tocharského původu je archaické čínské *kuk* „wheel nave“ (Karlgren, 1940, 1226j, Ulving, 1968–69, s. 950: čín. + ide.).

Indoevropský kořen **k^wel-* nebo *k^wol-* ve významu „vůz“ mohl proniknout i do západokavkazských jazyků, srov. adygej. *k^wə*, kabard. *g^wə* „vůz“ (Šagirov, 1977, s. 113, 215, uvažuje o vztahu k ide. **wogh-* „vůz“). Zmizení likvidy je patrně zákonité, srov. Klimov (1969, s. 294). Existuje však i jiná možnost vysvětlení, o ní dále.

Původní slovesný kořen **k^wel-* „otáčet se“ je patrně starým ideofonem, srov. paralely v ostatních nostratických jazycích (geez *q^wal-q^wala* „točit, kroužit“ // tuareg. *eggel* „otáčet se“ // *bedža kwalel* „koulet, kutálet“ apod.), viz Illič – Svityč, 1968, s. 326, č. 4.2.; 1971, s. 326–327, č. 202: nostr. **KOLA* „kulatý“. Je zajímavé, že ve starší verzi uvádí Illič – Svityč v altajských jazycích jiné doklady než v definitivní slovníkové podobě.

2. **wer-g-* nebo **Hwer-g-* „obracet, otáčet, točit“

Stind. *varjati* „obrací, otáčí“, s nazálním infixem *vrnakti* „naklání se, ohýbá se“ // chet. *wa-wark-ima-* „dveřní stěžež“ // lat. *vergō* „nakláním se“ // s nazálním infixem anglosas. *wrencan* „obracet, otáčet“ etc.

Význam „kolo“ vymezuje chetitsko-tocharskou izoglosu: chet. *hurki-* „kolo“ // tochar. A *wärkänt-* „kolo“, B *yerkwantai* id., *yertar* (< **wärkter*) „obruč“ (Schrader, Nehring, 1929, s. 210; Pokorný, 1959, s. 1154; Tischler, 1978, s. 303–304; Gercenberg, 1981, s. 93–94; Ivanov, 1979, s. 146–147).

Kolisání chetitské iniciály (*wark-*: *hurk-*) bývá vysvětlováno metatezí aspirace (pravidlo O. Carruby), srov. ještě chet. *urki* „stopa“, patřil-li sem

(Tischler cit., Gercenberg cit.). Jsou však i četné protipříklady. Diskusi a vlastní prozodickou hypotézu podává Gercenberg (1981, s. 93–94, 96–119).

V. G. Ardzinba v doslovu k ruskému překladu knihy J. G. Macqueena *The Hittites and their contemporaries in Asia Minor*, Colorado 1975, rus. *Chetty i jich sovremenniki v Maloj Azii*, Moskva 1983, s. 167–168, cituje lexikální srovnání S. L. Nikolajeva a S. A. Starostina mezi rekonstruovaným indoevropským a severokavkazským prajazykem, mezi jinými také ide. **Hwerk-* „kolo“ (sic: *kl*) a proto-severokavkaz. **halkwA* id. (srov. avar. *hoko*, tabasaran. *đq*, čamal. *hokw* „vůz“, dargin. *urkura* „vůz, kolébka“ aj. // snad také adyg. *kʷə* „vůz“, viz výše). S vysokou pravděpodobností se tento kořen odrazil i v churritštině. O tom svědčí chetitské *hulūkanni-* „lehký vůz“, srov. chetitské glossy *hulūkannum/hilūkannum* „druh vozu“ v textech asyrských obchodních center v Kappadokii (Tischler, 1978, s. 283, cituje několik nepřesvědčivých ide. etymologií; Ardzinba cit., s. 170–171, podle S. L. Nikolajeva a V. V. Ivanova). Vzhledem k tomu, že jde o kulturní slovo, jež má na indoevropské půdě poměrně přesvědčivou etymologii (srov. ještě eventuální širší příbuzenstvo v ide. *(*H*)*wer-gh-* „být křivý, zlý“ apod., viz Tischler, 1978, s. 302; Ivanov, 1980, s. 112–113), lze předpokládat přejetí z indoevropštiny do praseverokavkazského jazyka.

Na druhé straně není vyloučena souvislost s bask. *orga* „vůz“ (Lopelmann, 1968, s. 949, odvozuje od latin. *furca* „vidlice, rozocho“). Se severokavkazským materiálem srovnává např. Bouda (1952, s. 65, n. 88 ještě čukot. *orgoor* < **org-o-org* „Schlittenstange“). Baskické slovo však může být i indoevropskou výpůjčkou, snad z keltštiny. Zde se však v historických jazycích slovo nedochovalo. Keltštinu spolu s tocharštinou a anatolskými jazyky (a také jazyky italickými) spojuje řada lexikálních a gramatických archaismů, takže i tato hypotéza má své opodstatnění. Nepřímé potvrzení lze vidět i ve skutečnosti, že právě keltského původu je značné množství termínů spojených s kolovým transportem v nekeltských jazycích západní Evropy, především v latině (Schrader, Nehring, 1929, s. 625). Některé pronikly i do baskičtiny, srov. bask. *gurdi* „volský povoz“, *gurdaška* „malý vůz“: stbrit. *karbantó-rigon* (místní jméno), gal.-lat. *carpentum* „zweirädriger zweispänniger Reisenwagen“, střir. *carpat*, ir. *carbat* „vůz“, střikymer. *kerbyt*, stbret. *cerpit* id. (Lopelmann, 1968, s. 471, předpokládá bask. < **gurbda-/*gurbdi-*).

3. ide **wer-t-* nebo **Hwer-t-* „otáčet“ aj.

Stind. *vartati* „točit“, *vrti-* „plot, ohrada“, avest. *varət-* „obracet“, mittan. arij. *wart-* „točit, otáčet“, *wartanna* „obrat, kruh“, srov. osetin. *æwwærdyn/æwwærdun* „trénovat koně“ (**sm-wart-*) od slovesa *wærdyn* „koulet, válet“ aj., srov. ještě pers. *gardan* „krk, šije“ // chet. *hurtalli-* „směs, kaše“, luvij. *hu-u-wr-ta-al-li-en-zi* (nom. pl.) // umbr. *kuvertu* „convertitō“, *kuvurtus* „reverte-riš“, osk. *versorei* „Verso“, lat. *vertō* „obracím“, *versus* „proti“ // ir. *frith-*, *frī* „proti“, stř. kym. *gwrth* id. // gót. *wairthan* „stát se“, *wairths* „cena“ („proti-hodnota“) // lit. *vartyti* „obracet“, *versti* *verčiu* „obrátit“, stprus. *wartina sien* „odvrátit se“, stsl. *vrătěti*, *vrătiti* „vrtět, otáčet se, vracet“, srov. ještě sch. *vrat* „šije, krk“, stsl. *vrěmę* „čas“ < **wertmen-* // tochar. A *wärt* „zahra-da“, B *wart(t)o* id., B *wrattsai* „směrem k“ aj. (Van Windekens, 1941, s. 153, 165; Pokorný, 1959, s. 1056; Ernout–Meillet, 1939, s. 1093–1094; Gindin, 1972, s. 305; Tischler, 1978, s. 312–313; Gercenberg, 1981, s. 94).

Významy týkající se vozu se omezují pouze na indoiránské jazyky: véd. *vartanī-* „cesta, běh, kolej, obruč kola“, avest. *vāša-*, sogd. *wrtn* „dvoukolový vůz“, oset. *wærdæn* „vůz“.

V egyptských textech 18. dynastie se objevuje slovo *wrrjt* „vůz, bojový vůz“ (Erman, Grapow, 1921, s. 38). Indoiránský původ je velmi pravděpodobný, ale historické pozadí této výpůjčky zůstává nejasné.

Indoevropský kořen **(H)wer-* „točit, kroužit“ (Pokorný, 1959, s. 1052–1060) má podobně jako **k^wel-* zřejmě ideofonický charakter. Těžko pak rozhodnout, zda paralely v dalších jazykových rodinách jsou svědectvím o společném dědictví, nebo pouze důsledkem elementární příbuznosti. Srov. somali *warēr* „vrtět, kroutit“, *warēg* „kroužit“ a např. tibetobarm. **wir* „otáčet se, kroužit“ (Shafer, 1963, s. 30–31: *ide.* + TB).

4. **wegh-* „táhnout, vést, vézt“

Stind. *vahati* „jede, táhne (vůz), řídí“, avest. *vazaiti* „vede, veze, jede, táhne, letí“, pehleví *wazīdan* „pohybovat se, dout“ // řec. pamfyl. *vekhetō* „má přinést“ // alb. *vjedh* „krade“ // lat. *vehō* „táhnou, nesu, jedu“, *via* (< **veha*) „cesta“, umbr. *arsueitu* „aduehitō“, *uia* „via“ // gót. *ga-wigan* „pohybovat, trást“, *wigs* „cesta“ // lit. *vežu, vėžti* „vézt“, stsl. *vezę, vezti* *id.* // tochar. A *wkām*, B *yakne, y(ä)kne* „způsob“, srov. angl. *way*. (Van Windekens, 1941, s. 163; Ernout, Meillet, 1939, s. 1080, 1101; Pokorný, 1959, s. 1118).

Význam „vůz“ je doložen ve většině větví indoevropských jazyků: stind. *vāhana-* „vůz, koráb“, hindi *bāhan*, gudžarát. *vāhan* „koráb“, sinhal. *vahanaya, vahalaya*; srov. sogd. *'nxr-wzn* „kruh zodiaku“ (*„cesta hvězd“), mittan. árij. *wašanna* „okruh na stadiónu“ // řec. *okhos, okhēma* „vůz“ // stir. *fēn*, kymer. *gwain* „vůz“, gal. *co-vinnus* „bojový vůz“ (**wegh-no-*) // stisl. *vagn* „vůz, saně“, stangl. *væžn*, sthn. *wagan*, krym. gót. *waghen* „vůz“ // stprus. *wessis* „saně“, lit. *vežimas* „vůz“, stsl. *vozъ* „vůz“ (Schrader, Nehring, 1929, s. 616; Ivanov 1980; s. 115–116).

Ze skandinávských jazyků slovo proniklo také do finštiny, srov. fin. *vaunu* „vůz“ (SKES, 1978, s. 1679).

Sloveso **wegh-* „vézt, táhnout“ má nesporné příbuzenstvo na nostratické úrovni, srov. ugrofin. **wiŕge-* „vézt, táhnout, nést“ (Collinder, 1955, s. 140; Joki, 1973, s. 345, č. 215; Čop, 1978, s. 191–192). Illič–Svityč (1967, s. 351) uvažoval ještě o příbuzenství tungusomandž. **/e/gä-* „nosit, táhnout“ a rekonstruoval nostr. **wegE* „nést“. Za zmínku stojí i evenk. *vegu-* „vést (na oprati karavanu jelenů)“ (SSTMJ, 1975, s. 119). Nepochybně sem patří také jukagir. sev. *wegē-* „táhnout“, již. *egi* *id.* (Tailleur, 1959, s. 420: jukagir. + ugrofin).

5. **ret(H)-* „rychle se pohybovat, valit se“

Stir. *rethim* „běžím“, // litev. *ritu, risti* „valit, válet, koulet“ (Ernout, Meillet, 1939, s. 871).

Význam „vůz“ nebo „kolo“ se objevuje opět na mnoha místech indoevropského areálu: stind. *rátha-*, avest. *ratha-* „bojový vůz“ // ? chet. *tiia-rit* „těžký vůz“, pokud je složeno z **(s)tHa-* + **retH-*, srov. v opačném pořadí stind. *rathe-šthā-* „stojící na voze“, avest. *rathaē-šta(r)-* *id.* // lat. *rota* „kolo“ // gal. *petor-ritum* „vůz o čtyřech kolech“ (**k^wetwor – ret(H)om*), stir. *roth* „kolo“, kymer. *rhod* < lat. // stsas. *rath*, stfris. *reth*, sthn. *rad* „kolo“ // litev.

rātas „kolo, kruh“, pl. *ratai* „vůz“, srov. *Grigo ratai* „Velký vůz“, lotyš. *Greizie rati*, lotyš. *rats* „kolo“ (Schrader, Nehring, 1929, s. 210; Kluge, 1934, s. 465; Ivanov, 1980, s. 115, 117).

Z baltských jazyků proniklo slovo s významem „kolo“ do jazyků baltsko-finských, srov. fin. eston. *ratas*, fin. > lapon. *N rattes* „kolo“. Románským prostřednictvím se základ **rot(H)*- dostává také do baskičtiny: *arroda*, *errota* „kolo vozu“, srov. katal., port., provenc., rétor. *roda* (Lopelmann, 1968, s. 100).

Indoevropské sloveso **ret(H)-* „rychle se pohybovat, valit se“ může mít i další příbuzenstvo v nostratické perspektivě, srov. baltfin. **retke-* „cesta, jízda, pouť“ (fin. *retki*, livon. *rākk*) a snad také čukot. *ret* „cesta“ (SKES, 1962, s. 773, Bouda, 1952, s. 35, č. 300).

Indoevropské jazyky znají samozřejmě více pojmenování vozu, bohatá byla i terminologie popisující jeho součásti. Sledované termíny byly odvozeny od základních sloves pohybu až na indoevropské půdě. Špolu s expandující indoevropskou kulturou se šířily eurasijskými prostory a porůznu byly přejímány jazyky místních etnik.

LITERATURA

- ABAJEV, V. I.: *Istoriko-etimologičeskij slovar' osetinskogo jazyka I, II, III*. Moskva-Leningrad 1958, Leningrad 1973, 1979.
- ARDZINBA, V. G.: *Doslov k knize Dž. G. Makkuin: Chetty i jich sovremenniki v Maloj Azii*. Moskva 1983, s. 152–182.
- BOISACQ, E.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Heidelberg 1916.
- BOUDA, K.: *Die Verwandtschaftsverhältnisse der tschuktschischen Sprachgruppe*. Salamanca 1952.
- COLLINDER, B.: *Fenno-Ugric Vocabulary. An Etymological Dictionary of the Uralic Languages*. Uppsala 1955.
- ČOP, B.: *Indouralica V*. In: *Collectanea Indoeuropaea I*. Ljubljana 1978, s. 145–195.
- ERMAN, A., GRAPOV, H.: *Aegyptisches Handwörterbuch*. Berlin 1921.
- ERNOUT, A., MEILLET, A.: *Dictionnaire étymologique de la langue latine*. Paris 1939.
- GAMKRELIDZE, T. V., IVANOV, V. V.: *Problema opredelenija pervonačalnoj territorii obitanija i putej migracii nositelej dialektov obščeeindoevropskogo jazyka*. In: *Konferencija po sravnitelno-istoričeskoj grammatike indoevropskich jazykov*. Moskva 1972, s. 19–23.
- GAMKRELIDZE, T. V., IVANOV, V. V.: *Drevnjaja Perednjaja Azija i indoevropskaja problema*. VDI 1980, 3, s. 3–27.
- GAMKRELIDZE, T. V., IVANOV, V. V.: *Migracii plemen — nositelej indoevropskich dialektov — s pervonačalnoj territorii rasselenija na Bližnem Vostoke v istoričeskoje mesta ich obitanija v Jevrazii*. VDI 1981, 2, s. 11–33.
- GERCENBERG, L. G.: *Voprosy rekonstrukcii indoevropskoj prosodiki*. Leningrad 1981.
- GINDIN, L. A.: *Nekotoryje arealnyje charakteristiki chettskogo I*. *Etimologija* 1970, Moskva 1972, s. 272–321.
- ILLIČ-SVITYČ, V. M.: *Materialy k sravnitel'nomu slovarju nostratičeskich jazykov*. *Etimologija* 1965, Moskva 1967, s. 321–373.
- ILLIČ-SVITYČ, V. M.: *Sootvetstvija smyčnych v nostratičeskich jazykach*. *Etimologija* 1966, Moskva 1968, s. 304–355.
- ILLIČ-SVITYČ, V. M.: *Opyt sravnenija nostratičeskich jazykov I*. Moskva 1971.
- IVANOV, V. V.: *Jazyk kak odin iz istočnikov etnogenetičeskich issledovanij i problematika slavjanskich drevnostej*. *Sovetskoje slavjanovedenije*, 1973, 4, s. 62–72.
- IVANOV, V. V.: *Razyskanija v oblasti anatolijskogo jazykoznanija*, 9–16. *Etimologija* 1977, Moskva 1979, s. 145–149.

- IVANOV, V. V.: K indojevropským nazvaníjám kola i kolesnic. In: *Studia linguistica in honorem Vladimiri Georgiev*. Sofia 1980, s. 112—117.
- JOKI, A. J.: *Uralier und Indogermanen*. Helsinki 1973.
- KARLGRÉN, B.: *Grammata Serica*. Stockholm 1940.
- KLIMOV, G. A.: Abohazoadygsko-kartvefskije leksičeskije paraleli. *Etimologija* 1967, Moskva 1969, s. 286—295.
- KLUGE, F.: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin—Leipzig 1934.
- KUZ'MINA, Je. Je.: Proischoždenije indoirańcev v svete novejšich archeologičeskich dannych. In: *Etničeskije problemy istorii Centralnoj Azii v drevnosti*. Moskva 1981, s. 101—125.
- LOPELMANN, M.: *Etymologisches Wörterbuch der baskischen Sprache*. Berlin 1968.
- LYTKIN, V. I., GULJAJEV, Je. S.: *Kratkij etimologičeskij slovar' korni jazyka*. Moskva 1970.
- MAENCHEN-HELFEN, O.: Are Chinese *hei-p'i* and *kuo-lo* IE loan words? *Language* 1945, s. 256—260.
- MURATOV, S. N.: Nekotoryje naimenovanija suchoputnych sredstv dviženija i ich detalej v altajskich jazykach. In: *Očerki sravnitel'noj leksikologii altajskich jazykov*. Leningrad 1972, s. 337—352.
- NEROZNAK, V. P.: *Paleobalkanskije jazyky*. Moskva 1978.
- NORMIER, R.: Tocharisch *ñikät/ñakte* „Gott“. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung*, 1980, s. 251—281.
- POKORNY, J.: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern 1959.
- SHAFFER, R.: *Eurasial*. Orbis 1963, s. 19—43.
- SKES: *Suomen kielen etymologinen sanakirja*, I—VII, Helsinki 1955, 1958, 1962, 1969, 1975, 1978, 1981.
- SCHRADER, O., NEHRING, A.: *Reallexikon der Indogermanischen Altertumskunde*, I—II, Berlin 1917—1929.
- SSTMJ: *Sravnitel'nyj slovar' tungusoman'čžurskich jazykov I—II*. Leningrad. 1975 až 1977.
- ŠAGIROV, A. K.: *Etimologičeskij slovar' adygskich (čerkesich) jazykov I*. Moskva 1977.
- ŠEVIROŠKIN, V. V.: Zur hethitisch-luwisch Lexik. *Orbis* 1968, s. 467—491.
- TAILLEUR, O. G.: Plaidoyer pour le youkaghur, branche orientale de la famille ouralienne. *Lingua* 1959, s. 403—423.
- TISCHLER, J.: *Hethitisches etymologisches Glossar*, Lief. 2. Innsbruck 1978.
- TOPOROV, V. V.: *Prusskij jazyk III*. Moskva 1980.
- ULVING, T.: IE elements in Chinese? *Anthropos* 1968—1969, s. 944—951.
- VAN WINDEKENS, A. J.: *Lexique étymologique des dialectes tokhariens*. Louvain 1941.

SOME NAMES FOR WHEELED VEHICLE IN THE INDO-EUROPEAN LANGUAGES AND THEIR DIFFUSION AMONG THE LANGUAGES OF EURASIA

The author reviews names for wheeled vehicle in different Indo-European languages. Their derivation from five verbal roots denoting direct or circular movement is stated. These five names were borrowed by languages of several other nations and ethnic groups which lived in the vicinity of the Indo-European region; in this way they diffused over the wide Eurasian area. These borrowings are registered and interpreted.